Característiques i singularitats del paisatge

L'observació dels principals trets i singularitats paisatgístiques de Catalunya permet destriar aquells elements que caracteritzen i estructuren els seus paisatges i que, com a tals, mereixen una mirada especial.
A molts d'aquests elements se'ls atribueix una gran quantitat de valors paisatgístics (naturals, estètics, històrics, d'ús social, simbòlics i productius) i que, alhora, són els més reconeguts per la població.
El mapa central mostra els miradors recollits en els catàlegs de paisatge de Catalunya i en destaca aquells des d'on millor es poden contemplar aquestes característiques i singularitats.

Llacs i estanys d'alta muntanya
(75. Mirador de Sant Maurici, Clímx i estanys d'Aigüestortes i Sant Maurici)
Els estanys i llacs d'alta muntanya, majoritàriament d'origen glacial, juntament amb les muntanyes que els envolten, esdevenen conjunts visuals molt rellevants de notable valor natural i amb un elevat reconeixement social com a conjunt paisatgístic. En són exemples l'Estany de Sant Maurici amb el clím dels Encantats al fons, els Estanys de Mallreu i el clím del Puigpedrós, els estanys del circ de Colomers amb el Gran Tuc de Colomers com a referent, etc.

Valls i congostos pirinencs
(17. Castel de València d'Aneu, Valls d'Aneu)
Les valls i els congostos són elements definitoris dels paisatges pirinencs, tant per la seva geomorfologia com pel seu simbolisme. A les valls, ja siguin tancades com la Vall Fosca o més obertes com la Cerdanya, hi discorren la major part de les relacions socioeconòmiques terrestres i hi hi localitzen les principals poblacions i vies de pas. Els congostos configuren passos estrets formats per l'erosió dels rius en zones rocoses amb altes parets escarpades (Escales, Matpás, Collegats, Eimrà, Mont-rebei, Oliana, Terradets, Tresponts...). Alguns d'aquests congostos han estat aprofitats per la indústria hidroelèctrica per a construir-hi presses.

Boscos **singulars**
(181. Mirador de Gresolet, Cappaleres del Llobregat)
Catalunya té grans masses forestals formades principalment per pins, faigs, roures i altrines, però també per boscos de mides més reduïdes com la l'Fageda d'en Jordà, el bosc de pi roig i fag de Gresolet, la Mata de València –una avetosa prop de València d'Aneu- o el Bosc de Poblet, tots ells únics per les seves qualitats paisatgístiques. Cal destacar, a més, els boscos de sureres, al nord-est de Catalunya, com un dels elements forestals més singulars del país i generador d'una indústria i identitat pròpies al seu entorn.

Bocage en fons de vall, prats de dall i prats de pastura
(12. Castel de Lliria, Vall Cerdana)
En alguns fons de valls o replans de les valls del Pirineu en destaca una singularitat a Catalunya. El cas més paradigmàtic és el de la zona volcànica de la Garrotxa, a la unitat de les Valls d'Olot, considerat el paisatge d'aquesta tipologia més important de la península Ibèrica i protegit des de l'any 1982. També hi ha mostres de paisatges volcànics repartides per altres unitats de les comarques de Girona, especialment a la plana de la Selva i a la muntanya de Rocacorba.

Paisatges volcànics
(243. Montsacopa, Valls d'Olot)
Els paisatges volcànics són una singularitat a Catalunya. El cas més paradigmàtic és el de la zona volcànica de la Garrotxa, a la unitat de les Valls d'Olot, considerat el paisatge d'aquesta tipologia més important de la península Ibèrica i protegit des de l'any 1982. També hi ha mostres de paisatges volcànics repartides per altres unitats de les comarques de Girona, especialment a la plana de la Selva i a la muntanya de Rocacorba.

Estructures d'alineacions arbrades
(216. Castell de Sant Ferran, Plana de l'Empordà)
Les estructures d'alineacions arbrades conformen paisatges d'un gran valor patrimonial. Un exemple en són els passeigs arbrats, els accessos arbrats als nuclis urbans i les plantacions d'alineament. A les comarques de Girona i l'Empordà, i a les terrasses fluvials de les Terres de l'Ebre, els paravents arbrats són un tret rellevant del paisatge agrícola, on són utilitzats per a protegir les hortes i els cultius dels forts vents. A la plana lleidatana, destaquen les arbredes associades a les banquetes o camins de servei situats als marges dels canals com a llocs d'esbarjo, passeig i trobada de la població local.

Paisatges de frontera
(298. Puig del Claper, Cap de Creus)
Els passos fronteres amb França acumulen valors històrics i simbòlics relacionats amb les antigues rutes transhumants, comercials i de contraban i amb l'exili. Un dels passos fronteres més simbòlics és Portbou, a la unitat del Cap de Creus. Portbou compta amb una estació ferroviària internacional construïda l'any 1928 que, avui, amb la línia circulació transfronteresa és dot tot excessiva, però que ha condicionat enormement la història i el paisatge del municipi. El monument Passatges de l'escultor Dani Karavan, a tocar del mar, i el cementiri on és enterrat el filòsof Walter Benjamin, són autèntics records en el paisatge de tots els que es van exiliar a la recerca de la llibertat.

Espais naturals emblemàtics
(229. Far de Cap de Creus, Cap de Creus)
Catalunya té àrees de valors ecològics i paisatgístics reconeguades en diverses normatives catalanes i internacionals. Més d'un 30% del territori català disposa d'algun tipus de figura de protecció integrada en el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), pla que garantirà la conservació dels seus valors naturals. Aquests espais també contenen valors estètics, històrics o socials i esdevenen espais de gaudi per a bona part de la població.

Paisatges del romànic pirinenc
(98. Sant Quirc de Durro, Pastures de l'Alt Pirineu)
Hi ha indrets del Pirineu amb una alta densitat de construccions romàniques. Una de les més rellevants és la Vall de Boí, catalogada com a Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO i situada en un marc incomparable a les portes del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, fet que ha comportat un creixement del valor simbòlic dels nuclis i del patrimoni romànic que conserven.

Zones estèpàries
(339. Pilar d'Almenara, Serres de Bellmunt i Almenara)
La morfologia eminentment plana i el clima subàrid d'una part de les Terres de Lleida afavoreix una presència important de vegetació estèpària (de transició cap al bosc mediterrani [holdes i garrigues] que contrasta amb un paisatge marcat per la dicotomia secà-regadiu. Aquests paisatges estèparis són de gran valor ecològic, paisatgístic i identitari, no només per a les Terres de Lleida, sinó per al conjunt dels paisatges de Catalunya.

Paisatge de les construccions defensives
(203. Foradada, Alt Sió)
En els territoris que van fer de frontera entre la Catalunya carolingia i els dominis de l'Al-Andalus (ss. X i XI) s'hi va establir un sistema de construccions defensives (castells i torres de guaita) on el poblament va quedar configurat en forma de nuclis encimbellats i viles murallades o closes. El seu perfil elevat i el seu valor històric les convertels en fites i fons escènics molt visibles, a més d'autèntics senyals d'identitat d'aquests paisatges. A excepció d'alguns elements ben conservats dins dels nuclis urbans, la major part d'aquest patrimoni conserva només algunes traces d'aquell passat en forma de torres, muro o simples restes materials.

Paisatges de les infraestructures hidroelèctriques
(248. Turana, Vall de Riels)
Les infraestructures hidroelèctriques que es construïen durant el segle XX a les conques de les Nogueres, del Segre, del Ter o del Llobregat van contribuir a transformar de dalt a baix la societat pirinenca i prepirinenca i deixaren una empremta extraordinària en el paisatge. Aquest paisatge format per preses, turbines, tubs, generadors, transformadors, tanca, salts, elevadors...) comença a integrar-se en l'imaginari paisatgístic col·lectiu del Pirineu i, poc a poc, emergeix com un nou paisatge de referència a Catalunya.

Mosaics agroforestals
(143. Castell de Castellsaltat, Conca Salina)
Els paisatges agroforestals combinen cultius i boscos i tenen un elevat valor ecològic i estètic. El relleu i la manca de planes agrícoles extenses expliquen, en part, la seva extensió a Catalunya. El seu origen també està vinculat al poblament articulat al voltant de les masies, els veïnats i nuclis petits de població. En general, en els mosaics agroforestals els connius occupen els millors sòls, que solen ser a les planes i als fons de vall, mentre que els espais forestals es distribueixen entre els cims dels turons o serres i a les carenes.

Masies disperses
(191. Santuari de la Mare de Déu de Lurdes, Lluçanès)
Les masies i les cases de pagès són construccions aïllades ubicades principalment en paisatges agroforestals. Algunes tenen un valor arquitectònic rellevant, d'altres conformen petits vilars o tenen diversos graus d'agregació al cos principal del mas, sovint al voltant d'un referent eclesial, i d'altres, fins i tot, conformen petits nuclis de població. Aquest tipus d'integració paisatgística aporta un element rellevant en relació amb la vertebració social i econòmica del territori i a l'estructura paisatgística actual.

Nuclis antics
(244. Muralla de Girona, Pla de Girona)
El paisatge urbà de la baixa edat mitjana, no sense modificacions, i el derivat del procés d'industrialització caracteritzen en gran manera els nuclis històrics de les poblacions de Catalunya, amb trames urbanes, edificis històrics i espais públics que s'han conservat fins avui i que tenen una càrrega simbòlica i identitària. Aquest sentiment es construeix en base als barris gòtics, als elements del segle XIX i a les edificacions d'estil modernista, colonial i noucentista.

Zones humides
(245. Observatori Senillosa, Plana de l'Empordà)
Les zones humides (aiguamolls, llacs, llacunes...) són paisatges molt complexos, fràgils i vulnerables, de gran valor ecològic, estètic i social. El valor ecològic està relacionat amb l'elevada biodiversitat i pel gran interès que suposa per l'avifauna. La qualitat visual i el valor social d'aquests paisatges, en canvi, estan lligats a la presència de la làmina d'aigua, dels equipaments com miradors o àrees de descans, i dels recs i canals de desguàs, camps cultivats i closes. Una de les zones humides més destacables de Catalunya són els Aiguamolls de l'Empordà, on la lluita per la seva conservació va portar a declarar-los part de la xarxa Ramsar.

Fons escènics i fites
(332. Port d'Ager, Montsec)
Catalunya té un relleu complex on amb pocs quilòmetres es passa de cims pirinencs que superen els 3000 metres d'altitud a les platges i delles del litoral. Aquesta característica genera un escenari complex que, en molts casos convertele les muntanyes –però també torres, castells, pobles o altres elements construïts- en ventatjoles telons de fons esdeverint elements permanents del paisatge visual, punts de referència i icones de l'imaginari paisatgístic.

Planes cerealístiques
(322. Montblanch Muradal, Costers de la Segarra)
L'agricultura de secà ha conformat el paisatge de les planes cerealístiques, amb connexus sobretot de blat i ordi. Aquests hàbitats esdeverien reserves de gran valor per a la supervivència de moltes espècies d'ocells. Els paisatges de connexus cerealístics acostumen a estar delimitats per feixes arbrades, bosquines i murs de pedra seca, i experimenten una gran variabilitat cromàtica amb les estacions, passant dels tons ocres estiuencs als verds primaverals.

F R A N Ç A
(F R A N C E)
ANDORRA
la Seu d'Urgell
Puigcerdà
Ripoll
Olot
Figueres
Banyoles
Girona
la Bisbal d'Empordà
Santa Coloma de Farners
Granollers
Mataró
BARCELONA
Sant Feliu de Llobregat
Vilanova i la Geltrú
Vilafranca del Penedès
Vendrell
Tarragona
Reus
Móra d'Ebre
Tortosa
Amposta
Falset
Gandesa
Les Borges Blanques
Mollerussa
Balaguer
Tàrrega
Cervera
Manresa
Solsona
Berga
Ripollet
Sort
el Pont de Suert
Tremp
Vielha
Vielha e Mijaran
Arán
Vallée d'Aran
Vallée d'Aure
Vallée de Louron
Vallée de Barèges
Vallée de Campan
Vallée de Lavedan
Vallée de Gavarnie
Vallée de Cauterets
Vallée de Luchon
Vallée de Bénasque
Vallée de Benou
Vallée de Nistos
Vallée de Couledoux
Vallée de Siradan
Vallée de Bastan
Vallée de Lesdemon
Vallée de Lesponne
Vallée de Campbon
Vallée de Lavedan
Vallée de Batsurguère
Vallée de Tramezaïgues
Vallée de Lys
Vallée de Cardaillac
Vallée de Luchonnais
Vallée de Burbe
Vallée de Lys
Vallée de Clarabide
Vallée de Gistaïn
Vallée de Broto
Vallée de Tena
Vallée de Canfranc
Vallée d'Ossau
Vallée d'Aspe
Vallée de Barétous
Vallée de Mixe
Vallée de Arberoue
Vallée de Baïgorry
Vallée de Cize
Vallée de Aldudes
Vallée de Urdos
Vallée de Roncal
Vallée de Anso
Vallée de Hecho
Vallée de Echo
Vallée de Aezkoa
Vallée de Salazar
Vallée de Roncal
Vallée de Baztan
Vallée de Bidasoa
Vallée de Lesaca
Vallée de Cinco Villas
Vallée de Aran
Vallée de Viella
Vallée de Bossòst
Vallée de Lès
Vallée de Arties
Vallée de Garòs
Vallée de Pujolo
Vallée de Ribèrac
Vallée de Ribèrac
Vallée de Ribèrac